

Keywords: *communicative strategy, pejorative communicative strategy, pejorative communicative strategy debating to death of sharp questions, burning problems, critical facts, polemic work, pamphlet; journalism, Reformation, Martin Luther.*

УДК 81'25

Іваницька Н. Б.
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного
торговельно-економічного університету;
Іваницька Н. Л.
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

ЛІНГВОПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ АСПЕКТИ ВТОРИННОГО ТЕКСТУ

У статті сформульовано ключові теоретичні проблеми стосовно тлумачення перекладу як вторинного тексту. Визначено основні онтологічні характеристики перекладеного тексту (цільового тексту), що формують його вторинну природу. Схарактеризовано співвідношення первинних і вторинних текстів у контексті комунікативно-функціональної лінгвістичної парадигми. Проаналізовано та зіставлено моделі породження первинного та вторинного текстів на основі ідеї про властивість тексту до згортання та розгортання. Розкрито роль денотативної структури тексту та цілей автора в процесі вибору відповідної стратегії перекладу як створення вторинного тексту. Акцентовано на складному механізмі вторинного тексту, який виникає внаслідок залучення до процесу перекладу перекладача як мовної особистості. Зроблено припущення, що для успішного функціонування вторинного тексту важливим фактором виступає сприймання цільового тексту адресатами, що, у свою чергу, визначає місце вторинного тексту в іншій культурі. Наголошено на тісній взаємодії ономазіологічної та семасіологічної моделі творення вторинних текстів, покликаних відтворити функціональну специфіку тексту-оригіналу. Розглянуто структурні, семантичні та функціональні критерії класифікації вторинних текстів у площині перекладознавства.

Ключові слова: *первинний текст, вторинний текст, переклад, стратегії перекладу, денотативна структура тексту, згортання тексту, розгортання тексту.*

У сучасному перекладознавстві помітною є тенденція до консолідації різних наукових парадигм, у надрах яких викристалізувалися різноаспектні бачення стратегій і тактик перекладу. Так, лінгвістична парадигма осмислює транслятологічні процеси через мовні засоби, культурологічний підхід теоретизує переклад у термінах мистецтва та культурного діалогу. Прихильники діяльнісного підходу вдаються до розробки різноманітних теорій когнітивного та психолінгвістичного характеру (“інтерпретативна модель перекладу” М. Ледерер та Д. Селескович, “переклад як когнітивна подія” або “Cognitrad” В. Віллса, “діяльнісна теорія перекладу” Н. Л. Галеевої, “когнітивна транслятологія” Т. А. Фесенко, “переклад як психосеміотичний процес” Т. А. Казакової, “фреймова модель перекладу” В. І. Хайрулліна, “психогерменевтична модель перекладу” Ю. О. Сорокіна, “переклад як мовленнєва діяльність” І. О. Зимньої та ін.).

Зрозуміло, що різнобічне теоретичне осмислення перекладацької діяльності, відтворене різновекторними принципами (положеннями, постулатами) перекладу, створює підґрунтя для різнотлумачення таких ключових позицій транслятології, як співвідношення точного і вільного в перекладі; контекстуальне мовлення і переклад;

відтворення смислового і логічного центрів висловлення в перекладі; мовна особистість і переклад; переклад одиниць різних типів референції; синергетичні аспекти перекладу; герменевтичні основи перекладацького аналізу тексту тощо. Відповідно, актуальними для сучасного перекладознавства залишаються питання, спрямовані на лінгвоперекладацьку теоретизацію вказаних моментів з метою створення надійного підґрунтя для транслятологічних пошуків у царині сучасної філологічної науки.

Попри активний науковий пошук у царині теорії перекладознавства, що базується на більш давніх і сучасних працях (М. Вандрушка, Г. Вермеєр, В. Вільсс, В. Гак, В. Демецька, Дж. Кетфорд, В. Коллер, Е. Кошмідер, Г. Мірам, Ю. Найда, А. Паславська, О. Ребрій, Я. Рецкер, Т. Сейворі, Г. Тіль, Г. Турі, К.-Г. Фрайганг, О. Чередниченко, Л. Черноватий, Р. Якобсон та ін.), в яких з'ясовуються критерії “ідеального перекладу”, актуальність низки перекладознавчих питань і донині не втрачається.

З одного боку, існують хрестоматійні вимоги щодо перекладу, основними з яких традиційно вважають адекватність, еквівалентність і точність, а також відносну нейтральність перекладача. З іншого боку, у межах різних підходів адекватність і точність отримують діаметрально протилежні тлумачення [5, с. 191–192]. Зокрема, у руслі доволі поширеної теорії скопосу адекватність перекладу трактують як відповідність перекладу заявленій меті. Говорячи про такий аспект, як “нейтральність” перекладача, слід визнати, що цей критерій вбачається неоднозначним, оскільки на сьогодні набула визнання думка про індивідуальний перекладацький почерк та формування на цій основі мовної особистості перекладача.

Дослідники кваліфікують перекладача й інтерпретатором концептуальної програми, закладеної у початковому тексті, й автором (“співавтором”) концептуальної програми в тексті перекладу. Вважають, що первісна обробка вихідного тексту відбувається в “неконтрольованому робочому просторі”, у процесі якої задіяні схеми, фрейми (як структурні рамки довготривалої пам'яті). На початковому етапі сприйняття тексту формується загальний зразок, що фіксує найбільш повну картину “когнітивних ресурсів” перекладача. Відповідно тексти, отримані в процесі первинної обробки вихідного тексту, забезпечують створення і розробку макростратегії як визначальної координати перекладу, на яку проєктуються подальші ментальні процеси, що поступово здійснюються в “контрольованому робочому просторі”.

Перебуваючи в ролі інформаційного медіатора, перекладач забезпечує діяльність з використанням свого рольового репертуару, якій містить низку ролей, найважливішими з яких постають: роль “міжкультурного посередника”; роль “споживача / інтерпретатора” (інтерпретує мовну поведінку учасників міжкультурної комунікації, пояснює ситуацію спілкування); роль “виробника” (конструює і продукує текст мовою перекладу); роль “практичного психолога” (коригує свою мовну поведінку, враховуючи міжособистісні відносини, психологічний стан і психологічні реакції учасників міжкультурного спілкування). Дослідники вказують також на роль “організатора” (організовує умови для своєї роботи, пристосовується до умов і виду перекладу); роль “дослідника” (усний перекладач збирає інформацію з теми перекладу і проводить попередні термінологічні дослідження); роль “адаптора” (адаптує текст повідомлення для розуміння його представниками іншої культури); роль “коректора” (коригує свій текст, відстежуючи реакцію слухачів); роль “редактора” (проводить редакторську правку свого тексту, готуючи його до публікації).

Загальноновизнаною стає думка про те, що “з розвитком антропоцентричного напрямку в лінгвістиці увага зосереджується на вивченні мовної особистості, вона

переміщається з об'єкта і результату – на суб'єкт мовленнєвої діяльності і на саму діяльність. При цьому звична дихотомія “процес / результат” перекладу доповнюється ще однією ключовою ланкою: особистістю перекладача, його стратегіями й діями” [4, с. 136].

Показовим є і те, у який спосіб у процесі зміни парадигми витлумачують таку ключову якість перекладу, як вторинність тексту відносно оригіналу. Якщо в межах прескриптивного підходу цей параметр постає аксіомою, то в контексті сучасної антропоцентричної парадигми переклад розглядають як контамінацію вторинного і первинного текстів, які нерідко важко відмежувати один від одного [6]. Така ситуація виникла через фактори, які мають визначальний вплив як на процес, так і на результат перекладу і до яких варто віднести мету перекладу і мовну особистість перекладача.

Переклад, особливо художньої літератури, традиційно вважають повноцінним представником оригіналу в іншій культурі, який отримує в ній “друге життя”. Водночас при цьому нерідко перекладач не завжди слідує замислу автора, він може усвідомлено чи несвідомо привносити в текст суттєві зміни. І в такому разі питання про вторинність перекладу вимагає проведення додаткових досліджень. Крім того, вагомим фактором виступає сприйняття конкретного перекладеного тексту в культурі, що його приймає. Трапляються випадки, коли переклад настільки втрачає зв'язок з оригіналом, що стає для носіїв культури самостійним, тобто первинним текстом. Найбільш переконливими прикладами задекларованих позицій можуть бути переклад тексту Біблії, а також переклад байок.

Отже, спираючись на викладене попереду, питання вторинності перекладу, а точніше, питання про співвідношення вторинності й первинності в перекладі, постає вкрай актуальним і вартим наукових пошуків. Існує багато прикладів того, що первинність у перекладі є визначальною. Такі прецеденти, безперечно, є цікавими для наукового дослідження попри те, що становлять, скоріше, виняток, аніж закономірність. Коректна кваліфікація таких “парадоксальних” результатів перекладу як і подальше розроблення оцінних моделей вимагає уточнення і систематизації існуючих на сьогодні поглядів.

Тому за мету в пропонованій статті ставимо з'ясування онтологічних характеристик перекладеного тексту (цільового тексту), виявлення яких стає на користь його вторинної природи.

Слід зауважити, що поняття вторинного тексту, його критеріальних вимірів, особливостей і класифікацій має міждисциплінарний характер, оскільки перебуває в полі зору літературознавців, лінгвістів-текстологів, дериватологів. До категорії вторинних зараховують доволі обсягову групу текстів, наповнену переказами, рефератами, супутніми до первинного тексту формами (коментарями, передмовами і т.п.), пародіями, стилізаціями, адаптаціями.

Виходячи з відомих визначень вторинного тексту, можна дійти висновку про його ключові особливості: вторинний текст створюється після первинного, на його основі й не може функціонувати самостійно, з відривом від первинного. Тому переклад постає особливим типом вторинного тексту, відмінним від інших видів саме тим, що є своєрідним заміником оригіналу і сприймається читачем як оригінал.

У руслі сучасного перекладознавства розуміння вторинної природи тексту перекладу ґрунтується на лінгвістичному підході, відповідно до якого вторинність виникає внаслідок впливу первинного на свідомість суб'єкта і його наступної обробки. Іншими словами, первинне і вторинне (тобто оригінал і переклад) “пов'язані, по-перше, генетично (первинне “породжує” вторинне), по-друге, хронологічно (первинне

передуює вторинному), по-третє, онтологічно (буттєвість первинного і вторинного взаємозумовлені)” [6].

Принциповим моментом, своєрідною межею між первинним і вторинним текстом постає процес формування замислу, адже оригінал задумується автором на основі його власних думок та ідей, а також життєвого досвіду. Вторинний текст (переклад), незалежно від його близькості до вихідного, завжди будується на основі первинного, його змісту, форми, функції та стилю. При цьому завдання, що постають перед автором вторинного тексту, можуть бути абсолютно різні: від репродукції, відтворення оригіналу (його змісту й форми) до передавання лише окремих його аспектів або адаптації до конкретних умов.

На цій основі в подальшому може бути розроблена модель процесу створення вторинного тексту (і перекладу), яка б відтворювала можливі варіанти і демонструвала вторинну сутність перекладу.

В основі однієї з теоретичних концепцій породження вторинного тексту, розробленої О. І. Новиковим, лежить ідея про те, що будь-який текст має властивість до згортання і розгортання. При цьому, безумовно, процес створення вторинного тексту важко аналізувати, не акцентувавши на моделі породження первинного. Така модель ґрунтується на задумі автора, який, у свою чергу, зазнає впливу низки факторів. До таких факторів слід віднести, по-перше, предмет опису, іншими словами, тему майбутнього тексту, яка існує відносно самостійно і може стати основою для створення множинності потенційних текстів, т. зв. парадигми текстів-синонімів. Проте, згодом тема заповнює задній план, оскільки визначальними для конкретного тексту постають такі суб'єктивні фактори, як мета створення, завдання автора, визначений аспект розгляду окресленого предмета, ситуація створення тексту і т.п. При цьому дослідник розмежовує зміст і смисл тексту, вводячи поняття денотативної структури як об'єктивного складника тексту, під якою розуміють його предметно-тематичний зміст. Денотативна структура у такий спосіб постає згорненим текстом, його інваріантом, який має здатність до розгортання для створення вторинних текстів.

Говорячи про смисл тексту, мають на увазі все ті ж суб'єктивні значення, які, по-перше, вводяться власне автором, а, по-друге, створюються за рахунок асиметрії мовного знака і мовленнєвої множинності, які передбачають варіативність інтерпретацій. Отже, текст створюють на основі теми, задуму та їхньої взаємодії у свідомості автора.

Модель створення вторинного тексту конструюється за схожим принципом. Різниця лише в тому, що предметом опису тепер виступає первинний текст. Отже, перед автором вторинного тексту постає завдання зрозуміти зміст первинного тексту, його тему, тобто здійснити згортання тексту до його денотативної структури. На цьому етапі знову існує можливість створення множинності потенційних вторинних текстів. Конкретний текст стає результатом взаємодії теми первинного тексту (як його зрозумів автор вторинного тексту) і задуму автора вторинного тексту. Таким чином, запропоновані науковцями моделі підтверджують думку про те, що ключовою відмінністю в породженні первинних і вторинних текстів постає принцип формування задуму [7].

Цілком доречним у цьому контексті є звернення до моделі перекладу як вторинного тексту, створеної Н. М. Нестеровою. Наголошуючи на такій відмінності перекладу від інших вторинних текстів як функціональній рівнозначності оригіналу, дослідниця вказує на той факт, що переклад повинен враховувати не лише зміст вихідного тексту, але і смисл. Не останню роль при цьому відіграє особистість перекладача як отримувача оригінала, здатного до його власної інтерпретації. Процес

перекладу в моделі Н. М. Нестеревої містить наступні елементи: Т1 – первинний текст (оригінал), який має постійне проектування на 2) свідомість перекладача, внаслідок реакції якого первинний текст оцінюється раціонально та емоційно (при цьому оцінка буде різною в кожному конкретному випадку) і через неодноразові порівняння з оригіналом формується 3) смисловий комплекс, на основі якого з'являється 4) задум перекладу і створюється власне 5) Т2 – вторинний текст. При цьому смисл тексту завжди буде варіативним, оскільки він належить “особистісній сфері перекладача” [6].

Наступним етапом побудови моделі вважають знаходження цілей тексту, поставлених автором вторинного тексту, залежно від яких процес (і результат) трансляції може зазнавати змін. Якщо в процесі створення вторинного тексту відбувається розгортання денотативної структури, то в цільовому складнику ймовірним є виокремлення наступних цілей перекладу: 1) повне або часткове відтворення змісту; 2) зміна змісту або відтворення лише окремих його аспектів – адаптація. Якщо йдеться про переклад, особливо художній, то, крім змісту, безперечно, до уваги перекладача повинна потрапити і форма. У цьому контексті можливі також два варіанти: форма або змінюється, або відтворюється. Характерно, що передати форму перекладач може як імпліцитно (підбір максимально адекватної до оригіналу), так й експліцитно.

Подібна ситуація простежується і щодо смислового відтворення тексту оригіналу. Так, зокрема, перекладацькі коментарі та висновки, які перекладач використовує як цілеспрямовано (в межах обраної стратегії), так і як єдиний можливий засіб передавання смислу (наприклад, “гра слів, що не перекладається”) слугують прикладами експліцитної передачі смислу.

Проаналізований попереду підхід до процесу створення вторинного тексту є суголосним із класифікацією, запропонованою С. В. Іоновою. В основі цієї класифікації також лежить ідея про можливість згортання і розгортання тексту. Відповідно, вторинний текст (переклад) так чи інакше містить відбитки теми первинного, його зміст, а сам текст є варіативним залежно від цілей перекладу й особистості перекладача. Вторинний текст, у тому числі і переклад, може мати різні форми, часом діаметрально протилежні до оригіналу.

За такого підходу вторинні тексти можуть бути класифіковані за структурним, семантичним та функціональним критеріями. Структурний критерій заснований на здатності тексту до згортання, що зумовлює розмежування вторинних текстів за ступенем точності відтворення вихідного тексту на розгорнені, напіврозгорнені та згорнені. Розгорнені тексти орієнтовані на якомога точнішу відповідність вихідному тексту за змістом і частково за формою (йдеться про реферат, конспект, детальний переказ). У напіврозгорнених текстах збереженим є лише інваріантний зміст вихідного тексту, при цьому його структура і форма зазнають значних змін (наприклад, короткий переказ, резюме, анотація, реферат-резюме). Основним моментом у створенні таких текстів постає пошук в оригіналі необхідної інформації та її наступне відтворення в іншомовній структурній формі. Згорнені вторинні тексти є відмінними від попередніх відсутністю експліцитного логічного та структурного зв'язку між елементами (це тексти-примітиви або тексти-компакти – ключові слова, плани, заголовки, назви рубрик і т.п.). Якщо говорити про місце перекладу в цій групі, то до першого типу буде тяжіти повний письмовий переклад, спрямований на створення функціонального аналога оригіналу в іншій культурі. До другого типу текстів можна віднести реферовані переклади, коли фахівець має намір неповного відтворення тексту, а передавання необхідної інформації, до певної міри перетворивши структуру оригіналу.

Семантична класифікація містить вторинні тексти, спрямовані на уподібнення або спотворення тексту-оригіналу за змістом або формою. Переклад як вторинний текст в ідеалі повинен прагнути до максимального уподібнення (за змістом і формою). Спотворення ж, яке трапляється в процесі перекладу, може мати випадкову природу (перекладацька помилка) або ж відбуватися навмисно (свідома зміна форми оригіналу).

Функціональний критерій видається вкрай важливим у контексті розгляду перекладу як вторинного тексту, оскільки семантичні та структурні критерії згодом безпосередньо впливають на функцію, що виконує первинний текст. І власне в процесі створення вторинного тексту дуже багато буде залежати від намірів перекладача зберегти чи знехтувати цю функцію. За функціональною ознакою виокремлюють репродуктивні, інтерпретувальні, адаптовані вторинні тексти і тексти-імітації.

Репродуктивні тексти мають на меті найбільш повне відтворення тексту-основи. У процесі перекладу вторинний текст буде зберігати не лише змістову, але і формальну складову вихідного тексту. Інтерпретувальні тексти мають місце в межах постмодерністських ідей про те, що читання і сприймання є активною діяльністю читача щодо інтерпретації тексту і побудови смислу, що унеможливорює єдине правильне прочитання тексту. Така думка виникла на основі наукових розвідок, в яких позиціонується твердження про те, що будь-який текст, крім досвіду власне автора, будується ще і на значеннях, смислах і асоціаціях, закладених в самій мові, а, отже, слова завжди будуть значити більше, ніж ми в них вкладаємо. Мова, як стверджував Р. Барт, постає засобом спонукання, і людина невідворотно стає "бранцем чужих і навіть власних слів" [2]. Поступово, в процесі сприймання, на вихідний текст накладається ще і свідомість читача, що нашоує на думку про те, що створення вторинного тексту буде зумовлено зіткненням двох свідомостей, двох особистостей: автора вихідного тексту і автора вторинного тексту (перекладача). Вочевидь, текст при цьому буде зазнавати певних змін, трансформацій, зумовлених цілями створення вторинного тексту, комунікативною ситуацією та особою автора.

Варто зупинитися на тому, що змін можуть зазнавати семантична складова вихідного тексту, а також його організація. Ці зміни, за С. В. Іоною, можна розмежувати між: 1) скороченням / збільшенням; 2) зміною статусу; 3) зміною способу концептуалізації інформації [3]. При цьому інтерпретація може торкатися як усього тексту, так і окремих його частин, залежно від цілей перетворення і від смислу, який у процесі прочитання виявив із оригіналу перший отримувач, тобто автор вторинного тексту (перекладач).

Адаптивні вторинні тексти є засобом пристосування до нової комунікативної ситуації. У текстових адаптаціях різного характеру (коментар, тлумачення, текстові версії для дітей) акцент може стосуватися різних аспектів вихідного тексту. Внаслідок текст зазнає спрощення або ускладнення, зміни структури, мовного оформлення і навіть жанрової приналежності. Всі трансформації знову ж таки будуть зумовлені цілями створення вторинного тексту, його функцією, а також фактором адресата. Прикладом такої адаптації може бути стратегія доместикації, коли перекладач підлаштовує оригінал під особливості цільової культури.

Тексти імітаційного характеру спрямовані на відтворення форми вихідного тексту, авторського стилю і способу опису предметної ситуації, а їхня змістова структура відрізняється від оригіналу. Обов'язковою умовою адекватного сприймання таких текстів видається знання читачами оригіналу. У зворотному випадку, вторинний текст перестає функціонувати як стилізація (пародія, наслідування і т.д.) і набуває ознак самостійного тексту [3]. Тобто мова вже йде про такі типові вторинні тексти.

Звертаючись до проблеми цілей створення вторинного тексту, слід зауважити, що однією з ключових проблем у цьому аспекті постає сприймання цільового тексту адресатами і, відповідно, місце, на яке він претендує в іншій культурі. Коли йдеться про художній переклад, можливі два шляхи розв'язання означеної проблеми: орієнтація на культуру і норми вихідної мови й орієнтація на культуру і норми мови перекладу [9; 10; 11]. Відповідно, сприйматися такі переклади будуть абсолютно по-різному: у першому випадку перекладач буде непомітним, тоді як в другому – за незнайомими, новими формами і мовними прийомами буде простежуватися іномовний оригінал. Цікаво, що при цьому сприймання читачів не завжди є ідентичним дійсності. Так, про те, що Біблія є перекладом, і неодноразовим, носії мови навряд чи задумуються.

Ще одним способом опису процесу створення вторинних текстів, що ґрунтується на ідеї згортання та розгортання текстів, є дериваційна теорія. Так, Н. В. Мельник пропонує дві моделі (або стратегії) створення вторинного тексту: ономасіологічну і семасіологічну. Перша (ономасіологічна) передбачає відтворення у вторинному тексті позначуваного безвідносно до того, що означає, тобто передається лише зміст і смисл, що призводить до певних зрушень у плані вираження, і як наслідок, у плані змісту. Характерно, що в межах цієї моделі можливі різні варіанти реалізації, зумовлені тим, який саме змістовий аспект первинного тексту, яку тему і як саме вирішив відтворити автор вторинного тексту, зосередивши увагу на предметно-логічному або художньому опису і т.п. У цьому випадку виняткову роль посідає власне перекладач, тобто доміантним виступає суб'єктивний фактор. Застосовуючи цю теорію до процесу перекладу, згадану варіативність можна співвіднести з концепцією іспанського філософа Хосе Ортеги-і-Гассета, який визначав переклад як “технічний засіб, що наближає нас до оригіналу і не претендує на те, щоб його повторити або замінити” лише тому, що для найбільш повного відтворення оригіналу необхідним є множинність варіантів його перекладу, кожен із яких відтворював би зміст, форму, стиль і т.п. [8].

Семасіологічна стратегія передбачає відтворення у вторинному тексті і змісту, і форми, що призводить до менших інновацій. Одним із виявів форми оригіналу може бути спроба відтворення індивідуального стилю автора. У цьому випадку значний вплив має об'єктивний фактор – тобто сам текст-оригінал. Така модель також може передбачати певну варіативність: форма первинного тексту може бути відображена у вторинному тексті як імпліцитно, так і експліцитно. У першому випадку перекладач наслідує автора оригіналу, в другому – описує форму первинного тексту, авторський стиль і манеру письма. Слід зауважити, що в чистому вигляді такі моделі не трапляються, однак, у будь-якому випадку, на першому плані у процесі створення вторинного тексту буде або суб'єктивний, або об'єктивний фактор.

Отже, аналіз теоретичних напрацювань в аспекті інтерпретації перекладу як вторинних текстів дає підстави стверджувати, що такі тексти є своєрідними “кодовими трансформаціями”, в основі яких лежить суб'єктивний момент, який надає похідним текстам не стільки жорстоко детермінованого, скільки варіативного характеру. При цьому, розглядаючи відношення між вихідним і цільовим текстами як об'єктивний фактор, варто акцентувати на певній суб'єктивності таких відношень, зумовленій діяльністю самого перекладача. Думається, що оптимальним варіантом цільового (вторинного) тексту відносно оригіналу стає його функціонально-стилістичний зсув, мета якого полягає в адекватній передачі характеру оригіналу в умовах іншої мовної системи. На перспективу, вартісними були б дослідження, зосередженні на виробленні

конкретних стратегій і тактик створення різножанрових вторинних текстів із урахуванням культурологічних та соціометричних чинників.

Л і т е р а т у р а :

1. *Андриенко Т. П.* Стратегии перевода в системе переводческой деятельности / Т. П. Андриенко // Научный вестник Международного гуманитарного университета. Серия: Филология. – 2014. – № 9. – С. 156–158.
2. *Барт Р.* Семиотика. Поэтика [Электронный ресурс] / Р. Барт. – Режим доступа : http://royallib.ru/read/rolan_bart/semiotika_poetika_izbrannie_raboti.html#011.
3. *Ионова С. В.* Аппроксимация содержания вторичных текстов : [монография] / С. В. Ионова ; Волгоград. гос. ун-т ; науч. ред. В. И. Шаховский. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2006. – 380 с.
4. *Кашкин В. Б.* Концептуализация перевода в обыденном сознании и научном представлении / В. Б. Кашкин, Е. А. Княжева // Вестник Воронеж. гос. ун-та. Сер.: Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2010. – № 1. – С. 136–141.
5. *Княжева Е. А.* Переводческий анализ текста и качество перевода / Е. А. Княжева // Вестник Воронеж. гос. ун-та. Сер.: Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2010. – № 2. – С. 190–195.
6. *Нестерова Н. М.* Вторичность как онтологическое свойство перевода : дис. ... д-ра филол. наук / Н. М. Нестерова. – Пермь, 2005. – 203 с.
7. *Новиков А. И.* Концептуальная модель порождения вторичного текста / А. И. Новиков, Н. Л. Сунцова // Обработка текста и когнитивные технологии. – Пушкино, 1999. – № 3. – С. 158–166.
8. *Ортега-и-Гассет Х.* Нищета и блеск перевода [Электронный ресурс] / Х. Ортега-и-Гассет. – Режим доступа : <http://www.pseudology.org/Psychology/Gasset/NischetaBleskPerevoda>.
9. *Ребрій О. В.* Сучасні концепції творчості у перекладі : [монографія] / О. В. Ребрій. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 376 с.
10. *Швейцер А. Д.* Теория перевода: статус, проблемы, аспекты / А. Д. Швейцер. – Либроком, 2012. – 216 с.
11. *Щигло Л. В.* Интегративний підхід до моделювання процесу перекладу та мовна особистість перекладача / Л. В. Щигло // Філологічні трактати. – 2015. – Т. 7. – № 1. – С. 67–73.
12. *Чередниченко О. І.* Український переклад: З минулого до сьогодні / О. І. Чередниченко // Од слова путь верстаючи й до слова... : Збірник на пошану Роксолани Петрівни Зорівчак, доктора філологічних наук, професора, заслуженого працівника освіти України. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – С. 21–31.
13. *Bassnett S.* Translation Studies (New Accents) [Electronic Resource] / S. Bassnett // Routledge. – [3d ed.]. – 2002. – 192 p. – Mode of Access : <http://x11.ir/wp-content/uploads/2012/11/Translation-Studies.pdf>

R e f e r e n c e s :

1. *Andrienko T. P.* Strategii perevoda v sisteme perevodcheskoy deyatelnosti [Translation Strategies in the System of Translation Activity] / T. P. Andrienko // Nauchiy visnik Mizhnarodnogo humanitarnogo universitetu. Seriya: Filologiya. – 2014. – No 9. – S. 156–158.
2. *Bart R.* Semiotika. Poetika [Semiotics. Poetics] [Electronic Resource] / R. Bart. – Mode of Access : http://royallib.ru/read/rolan_bart/semiotika_poetika_izbrannie_raboti.html#011.
3. *Ionova S. V.* Approssimatsiya sodержaniya vtorichnykh tekstov : [monografiya] [Approcimation of Secondary Texts Sence : [monography]] / S. V. Ionova ; Volgograd. gos. un-t ; nauch. red. V. I. Shakhovskiy. – Volgograd : Izd-vo VolGU, 2006. – 380 s.
4. *Kashkin V. B.* Kontseptualizatsiya perevoda v obydennom soznanii i nauchnom predstavenii [Conceptualisation of Translation in Science] / V. B. Kashkin, Ye. A. Knyazheva // Vestnik Voronezh. gos. un-ta. Ser.: Lingvistika i mezhkulturnaya kommunikatsiya. – 2010. – No 1. – S. 136–141.
5. *Knyazheva Ye. A.* Perevodcheskiy analiz teksta i kachestvo perevoda [Translation Analysis of a Text and Translation Quality] / Ye. A. Knyazheva // Vestnik Voronezh. gos. un-ta. Ser.: Lingvistika i mezhkulturnaya kommunikatsiya. – 2010. – No 2. – S. 190–195.
6. *Nesterova N. M.* Vtorichnost kak ontologicheskoe svoystvo perevoda [Derivation as ontological characteristics of Translation] : dis. ... d-ra filol. nauk / N. M. Nesterova. – Perm, 2005. – 203 s.
7. *Novikov A. I.* Kontseptualnaya model porozhdeniya vtorichnogo teksta [Conceptual Model of Secondary Text Creation] / A. I. Novikov, N. L. Suntsova // Obrabotka teksta i kognitivnye tekhnologii. – Pushchino, 1999. – No 3. – S. 158–166.

8. *Ortega-i-Gasset Kh.* Nishcheta i blesk perevoda [Translation: Faults and Success] [Electronic Resource] / Kh. Ortega-i-Gasset. – Mode of Access : <http://www.pseudology.org/Psychology/Gasset/NischetaBleskPerevoda>
9. *Rebrii O. V.* Suchasni kontseptsiii tvorchosti u perekladі [monohrafiya] [Modern Concepts of Creativity in Translation : [monography]] / O. V. Rebrii. – K. : KhNU imeni V. N. Karazina, 2012. – 376 s.
10. *Shveytser A. D.* Teoryya perevoda: status, problemy, aspekty [Translation Theory: Status, Problems, Aspects] / A. D. Shveytser. – Lybrokom, 2012. – 216 s.
11. *Shchyhlo L. V.* Intehrativnyi pidkhid do modelyuvannya protsesu perekladu ta movna osobystist' perekladacha [Integrative Approach to the Translation Models and linguistic persona of translator] / L. V. Shchyhlo // Filolohichni traktaty. – 2015. – Т. 7. – No. 1. – S. 67–73.
12. *Cherednychenko O. I.* Ukrains'kyi pereklad: Z mynuloho do s'ohodenniya / O. I. Cherednychenko // Od slova put' verstayuchy y do slova...: Zbirnyk na poshanu Roksolany Petrivny Zorivchak, doktora filolohichnykh nauk, profesora, zasluženoho pratsivnyka osvity Ukrainy. – L'viv : LNU imeni Ivana Franka, 2008. – S. 21–31.
13. *Bassnett S.* Translation Studies (New Accents) [Electronic Resource] / S. Bassnett // Routledge. – [3d ed.]. – 2002. – 192 p. – Mode of Access : <http://x11.ir/wp-content/uploads/2012/11/Translation-Studies.pdf>

Иваницкая Н. Б., Иваницкая Н. Л. Лингвопереводческие аспекты вторичного текста.

В статье сформулированы ключевые теоретические проблемы по поводу толкования перевода как вторичного текста. Определены основные онтологические характеристики переведенного текста (целевого текста), формирующие его вторичную природу. Охарактеризовано соотношение первичных и вторичных текстов с позиций коммуникативно-функциональной лингвистической парадигмы. Проанализированы и сопоставлены модели порождения первичного и вторичного текстов на основе идеи о свойстве текста к свертыванию и развертыванию. Раскрыта роль денотативной структуры текста и целей автора в процессе выбора соответствующей стратегии перевода как создание вторичного текста. Сделан акцент на сложном механизме вторичного текста, возникающим вследствие вовлечения в процесс переводчика как языковой личности. Высказано предположение, что для успешного функционирования вторичного текста важным фактором выступает восприятие целевого текста адресатами, что, в свою очередь, определяет успешность вторичного текста в другой культуре. Отмечено тесное взаимодействие ономазиологической и семасиологической моделей создания вторичных текстов, призванных отразить функциональную специфику текста-оригинала. Рассмотрены структурные, семантические и функциональные критерии классификации вторичных текстов в плоскости переводоведения.

Ключевые слова: оригинальный текст, вторичный текст, перевод, стратегии перевода, денотативная структура текста, сворачивание текста, развертывание текста.

Ivanytska N. B., Ivanytska N. L. Linguistic and Translation Aspects of a Secondary Text.

The article clarifies the key theoretical issues relating to the interpretation of translation as a secondary text. The basic ontological characteristics of the translated text (target text) that form its secondary nature have been determined. The author stresses on the ratio of primary and secondary texts in the context of communicative and functional linguistic paradigms. The models of generation of primary and secondary texts have been analysed and compared based on the idea of the text property to the narrowing and expansion. The role of denotative structure of the text and purpose of the author in the process of choosing the appropriate translation strategies have been discussed. The attention has been focused on the complex mechanism of secondary text resulting from involvement in it the interpreter as linguistic persona. It has been suggested that the successful functioning of the secondary text greatly depends on the perception of the target text recipients, which in its turn places the secondary text into another culture. It has been emphasized on the close collaboration of onomasiological and semasiological creation models aiming at rebuilding the functional specificity of the original text. The structural, functional and semantic aspects of a secondary text in the aspect of translation studies have been identified.

Keywords: original text, secondary text, translation, translation strategies, denotative structure of a text, text narrowing, text expansion.